С.А."Д.А.Ценов" - Свищов
Вх.№ 93 ОД - 15/29.08.2022

РЕЦЕНЗИЯ

във връзка с процедура по публична защита на дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор" по докторска програма „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (застраховане и социално дело)"

Тема на дисертацията: „Възможности за икономическо регулиране и социално адаптиране размерите на пенсиите за осигурителен стаж и възраст в България"

Автор: Жанета Емилова Ангелова, зачислена с докторантски номер D010219209 като редовен докторант към катедра „Застраховане и социално дело" при факултет „Финанси" на СА „Д. А. Ценов" – Свищов, считано от 1 септември 2019 г. съгласно Заповед № 564 от 2 юли 2019 г. на Ректора на СА, отчислена поради придобито право на защита, считано от 1 юли 2022 г. съгласно Заповед № 522 от 5 юли 2022 г. на Ректора на СА.

Рецензент: доц. д-р Пламен Йорданов, съгласно Заповед № 521 от 5 юли 2022 г. на Ректора на СА и Решения от заседание на определения състав на Научно жури, проведено на 7 юли 2022 г.

I. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният дисертационен труд е в общ обем 210 стр. и включва заглавна страница, съдържание, увод, три глави, заключение, декларация за оригиналност и достоверност и списък с цитирани източници. В подкрепа на изложението са разработени и представени 19 фигури и 22 таблици. Броят на цитираните източници е 154, в т.ч. изследователски и аналитични разработки на български и чужди автори с теоретико-методологически и приложен характер, актове и изследвания на специализирани институции, национално законодателство и публикации със статистически данни.

II. Съдържателни характеристики на представения дисертационен труд

Обект на изследване е функционирането на пенсионното осигуряване, възприемано като основен елемент на социалноосигурителните системи с определящо значение за постигане на социална сигурност в съвременното общество. **Предмет** на изследване са социално-икономическите характеристики на публичното пенсионно осигуряване и организационните измерения на пенсиите за осигурителен

стаж и възраст, като част от публичните пенсии за трудова дейност в България. Отстоява се **тезата**, че създаденият организационен порядък на публичната пенсионноосигурителна защита в България, макар и да отчита участието в осигуряването при формиране размерите на предоставяните пенсии за осигурителен стаж и възраст, включва прилагането на универсален механизъм за административно въздействие, отдаващ приоритет на тяхното социално адаптиране, без нужното диференциращо обвързване с персоналния осигурителен принос на покровителстваните лица. Основна **цел** на изследването е извеждане на аргументирани предложения за развитие и усъвършенстване на организационната рамка на публичните пенсии за осигурителен стаж и възраст в България, утвърждаващи икономическата детерминираност като основа на разбираем механизъм на формиране, диференциране и социално адаптиране размерите на предоставяните плащания.

Формулирани са и девет конкретни научноизследователски задачи, които са определящи по отношение на логическата последователност и структурата на изложението:

- в първа глава са обобщени, систематизирани и представени съдържателните характеристики на социалното осигуряване, теоретико-методологическите измерения на публичното пенсионно осигуряване, социално-икономическите и организационни характеристики на контрибутивните пенсии при старост и особеностите на закрилата при старост в рамките на Европейския съюз;

- във втора глава е изследвано развитието на публичното пенсионно осигуряване в България и контрибутивните пенсии при старост, с акцент върху организационната рамка, икономическата детерминираност и социалното адаптиране на пенсиите за осигурителен стаж и възраст;

- в трета глава е изследвано развитието и е характеризирано състоянието на пенсиите за осигурителен стаж и възраст в България през периода 2000 – 2021 (2022) г., идентифицирани са конкретни проблеми, формулирани са предложения за развитие и усъвършенстване на тяхната организационна рамка, извършена е оценка на очаквания ефект от евентуалното прилагане на формулираните предложения.

Използвани са исторически метод, сравнителен метод, метод на анализ и синтез, метод на експертните оценки, метод на наблюдението, метод на

моделирането, статистико-математически методи. Изследването е съобразено с публикации по проблемите на пенсионното осигуряване и на организационно-икономическата специфика и социални измерения на отпусканите пенсии за трудова дейност, с официална статистическа информация и нормативна база, актуална към 30.05.2022 г.

III. Оценка на постигнатите резултати

Изследването е в достатъчен обем, с подходяща и балансирана структура. Стилът е едновременно научен и разбираем. Изложението следва добра логическа последователност. Използваните методи на изследователската работа са адекватни на обекта, предмета, тезата и целта на изследването, които са добре формулирани.

Висока положителна оценка заслужават разсъжденията и обобщенията на автора, аргументирани по подходящ начин с теоретико-методологически постановки и емпирична информация от социалнозащитната практика, представящи в систематическа обвързаност:

- специфичното отражение на икономическия механизъм на публичното пенсионно осигуряване върху социалните ефекти от неговото функциониране;

- организационната специфика на публичните контрибутивни пенсии при старост, съобразена с постигането на желаната социална адекватност на техния размер, но при отчитане на осигурителния принос, измерен с времето и масата на осигурителните вноски;

- националната идентичност на организационните решения и практика при определяне размерите на пенсиите за трудова дейност при старост;

- особеностите на развитие на публичното пенсионно осигуряване и ролята на пенсиите за трудова дейност при старост в България;

- нормативната регламентация на отпускането на пенсиите за осигурителен стаж и възраст в България и механизмите за социално адаптиране (коригиране) на техните размери;

- заложеният организационен капацитет за икономическо регулиране на публичното пенсионно осигуряване и размерите на пенсиите за осигурителен стаж и възраст чрез осигурителния стаж, осигурителния доход и осигурителните вноски, възприемани като фактори на натрупването на необходимите осигурителни права (време и маса на осигурителните вноски);

- резултатите от диагностиката на публичното пенсионно осигуряване и развитието на пенсиите за осигурителен стаж и възраст в България, потвърждаващи широкото административно въздействие със социална насоченост и коригиращ характер, обуславящо задълбочаващото се разкъсване на връзката между персоналните размери на извършваните плащания и осигурителния принос на лицата;

- стратегическите възможности за преминаване към двукомпонентен модел на формиране размера на пенсията за осигурителен стаж и възраст, определяна и поддържана във времето като относително равнище на 1 лв. базов осигурителен доход, обезпечен с реално предварително участие с вноски, в т.ч. и за сметка на бюджетен ресурс;

- социално-икономическия ефект от формулираните предложения, обвързан с възможностите за постигане, в дългосрочен аспект, на рационален баланс между желаната социална адекватност и базираната на осигурителния принос необходима диференциация на осигурителните плащания в България, като алтернатива на използваните към момента ограничителни административни въздействия на изхода на пенсионноосигурителната система.

Налице е изпълнение на поставените конкретни задачи, с което основната изследователска цел е постигната, а тезата на дисертационния труд е аргументирана. Авторефератът е в обем 42 стр. и коректно отразява постигнатото в дисертацията. Във връзка с апробирането на изследователските резултати са публикувани една студия, една статия и един доклад, с което е постигнато необходимото изпълнение на минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „Доктор“.

Като имам предвид резултатите от извършената текстова проверка чрез Системата за антиплагиатство на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов, приемам безрезервно приложената Декларация за оригиналност и достоверност. Навсякъде в изложението в дисертационния труд коректно са посочени съответните източници на информация – авторово изследване, нормативен акт, публикация със статистическа информация и т.н. Изразявам и отстоявам становището, че дисертационното изследване на тема „Възможности за икономическо регулиране и социално адаптиране размерите на пенсиите за осигурителен стаж и възраст в България“, с автор Жанета Емилова

Ангелова, е коректно изпълнено и издържано в духа на добрите академични практики и стандарти и не провокира съмнения относно автентичността си.

IV. Научни приноси

Формулираните научни приноси са коректно отражение на постигнатите изследователски резултати, систематизирани и представени в синтезиран вид от дисертанта в четири направления, както следва:

1. Обобщенията и систематизациите относно съдържателните характеристики на публичното пенсионно осигуряване и социално-икономическата специфика на пенсиите за осигурителен стаж и възраст.

2. Изследването и систематизацията на организационните аспекти на публичното пенсионно осигуряване при старост в контекста на взаимовръзката между икономическия фундамент и социалните измерения на пенсиите за осигурителен стаж и възраст в България.

3. Оценката на развитието и състоянието на пенсиите за осигурителен стаж и възраст в България през периода 2000 – 2022 г., като основа за аргументирано идентифициране на проблеми в механизма на определяне и актуализиране на техните размери.

4. Формулираните предложения за развитие и усъвършенстване на организационната рамка на пенсиите за осигурителен стаж и възраст чрез преминаване към двукомпонентен модел на формиране на техния размер, определян и поддържан във времето като относително равнище на 1 лв. базов осигурителен доход, аргументирани с осигурителнотехнически разчет и социално-икономическа оценка на очаквания ефект, с капацитет за постигане на рационален баланс между желаната социална адекватност и базираната на осигурителния принос необходима диференциация на осигурителните плащания в България, като алтернатива на използваните към момента ограничителни административни въздействия на изхода на пенсионноосигурителната система.

Първият формулиран принос, според мен, има научен характер, доколкото дисертационният труд има пряко отношение към развитието на осигурителната теория чрез адаптиране на нейни класически постановки съобразно императивите на социално-икономическото развитие на съвременното общество. Вторият, третият и четвъртият принос имат научноприложен характер, доколкото са с пряко отношение

към адекватния комплексен организационен анализ на достигнатото състояние и научнообоснованите възможности за развитие на осигурителната практика.

V. Критични бележки и въпроси

Отчитайки качествата на представения дисертационен труд не забелязвам допуснати съществени пропуски при неговото разработване. Мисля, че работата би спечелила, ако проучването на националните практики бе насочено не само към определяне, но и към актуализиране на размерите на контрибутивните пенсии при старост.

На фона на непрекъснатите публични дебати по проблемите на функционирането на пенсионната система в България поставям следните два въпроса:

1. Кои са особеностите на актуализиране размерите на контрибутивните пенсии при старост в страните от ЕС, като цяло, и по-конкретно в избраните за изучаване, за целите на дисертационния труд, Германия, Италия и Франция?

2. Как бихте коментирали формулираните в дисертацията предложения, като имате предвид промените в организационната рамка на пенсиите за осигурителен стаж и възраст, приети в края на м. юни 2022 г.?

VI. Заключение

Дисертационният труд представлява добре разработено, оригинално, коректно и завършено научно изследване, посветено на перманентно актуална проблематика. Поставените задачи са изпълнени, целта е постигната, тезата е убедително аргументирана. Налице е необходимото изпълнение на минималните национални изисквания. Дисертацията, авторефератът, публикациите по темата и участията в научни форуми отразяват задълбочени теоретични знания по специалността и способностите на дисертанта за самостоятелна научноизследователска работа. Това ми дава основание да изразя положително становище и с пълна убеденост да предложа присъждането на образователната и научна степен „доктор“ на Жанета Емилова Ангелова.

Свищов, 26. 07. 2022 г.

Рецензент:

Подписът е заличен на основание чл. 4, ал. 1 от Регламент 679/2016 г.

(доц. д-р Пл. Йорданов)